

С.М. Іванова
завдувач відділу відкритих
освітньо-наукових інформаційних систем
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України,
кандидат педагогічних наук

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ НАУКОВО-ОСВІТНІХ СИСТЕМ У ПРОВЕДЕННІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, зміни методів збирання, зберігання, передачі та аналітичного опрацювання даних, глобалізаційні процеси щодо реформування освіти й наукової діяльності у світі суттєво впливають на вимоги до здійснення, оприлюднення, розповсюдження і використання психолого-педагогічних досліджень наукових та науково-педагогічних працівників.

Для того, щоб наукові і науково-педагогічні працівники могли представити результати своєї роботи на вітчизняному та міжнародному рівнях, вони повинні мати знання, вміння та навички щодо створення в електронних науково-освітніх системах авторських профілів та ідентифікаторів (наприклад, DOI, Researcher ID, Scopus Author ID, PubMed Author ID та ін.), профілів установ/відділів/лабораторій, мати навички щодо внесення своїх публікацій у електронні наукові бібліотеки та відкриті журнальні системи, вміти користуватися інформаційно-аналітичними порталами, системами та каталогами, зокрема порталом SCImagoJournal & CountryRank (SJR), рейтинговими вітчизняними й міжнародними системами (“Бібліометрика української науки”, Webometrics, Educational Resource Information Center та ін.); каталогом наукових журналів відкритого доступу DOAJ та ін.; створювати особисті профілі на платформі Web of Science, у міжнародному реєстрі учених ORCID; здійснювати пошук інформації в Web of Science; користуватися системою управління науковою бібліографією, зокрема Thomson Reuters Web of Science EndNote Web; використовувати у своїй діяльності хмарні науково-освітні сервіси Google, зокрема Google Academia, Google Apps for Education, електронну пошту Gmail (підтримка текстового та голосового чату Google Talk, а також відеочату), календар Google, диск Google (сховище для зберігання власних файлів та можливістю налаштування прав доступу до них), Google Docs (сервіс для створення документів, таблиць і презентацій з можливістю надання прав спільного доступу визначеній групі користувачів), систему Google Analytics, сайти Google (інструмент, який дозволяє створювати сайти за допомогою готових шаблонів) та ін.; вміти користуватися системами виявлення збігів/ідентичності/схожості текстів, зокрема eTXT Антиплагиат, Advego Plagiat, Double Content Finder, Praide Unique, Content Analyser II, Viper Anti-Plagiarism, Unplag та ін.

З огляду на вищезазначене, особливого значення набувають електронні відкриті науково-освітні системи, що забезпечують процес роботи над науковим дослідженням та оприлюднення, розповсюдження і використання психолого-педагогічних досліджень наукових та науково-педагогічних працівників [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Використання відкритих електронних систем у науковій діяльності розглядають вітчизняні вчені В. М. Биков, В. Н. Бурков, А. А. Білошицький, О. Р. Гарасим, С. М. Іванова, Л. Й. Костенко, А. В. Кільченко, Л. А. Лупаренко, Д. О. Тарасов, О. М. Спірін, А. В. Яцишин та ін.; зарубіжні науковці Е. Галлопулос (Galloropoulos, E., Houstis, E., & Rice, J. R., 1994), К.Гаалул (Gaaloul, K., Charoy, F., & Godart, C., 2006), П. Русселл (McIver, Russell P., 2015) та ін.

Метою дослідження є висвітлення основних функціональних можливостей електронних відкритих науково-освітніх систем для здійснення педагогічних досліджень наукових та науково-педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу. Поняття «електронні відкриті науково-освітні системи», що у наукових зарубіжних дослідженнях має назву «наукові системи робочого процесу» (англ. Scientific Workflow Systems, SWSs), досліджується науковцями з 90-х років XX століття [2].

Дослідники [1-3] визначають такі системи як форму середовища для вирішення наукових проблем та основну технологію, що дозволяє вченим виконувати масштабні завдання, які передбачають інтеграцію та координацію наукових ресурсів.

П. Русселл зазначає, що електронні відкриті науково-освітні системи мають бути призначені для рішення проблем пошуку засобів, що надають можливості вченим виконувати комплексні операції з аналізу, використання та розповсюдження наукових даних на локальних та віддалених джерелах для того, щоб досягти своїх дослідницьких цілей [1].

У дослідженнях [4-5] було спроектовано модель інформаційно-аналітичної підтримки наукових досліджень, дослідний зразок електронного наукового видання на платформі відкритих журнальних систем і визначено, що для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних і наукових досліджень в наукових установах і вищих закладах освіти доцільним є використання відкритих електронних науково-освітніх систем.

Використання відкритих науково-освітніх систем у проведенні психолого-педагогічних досліджень надає широкий спектр можливостей, а саме:

- здійснювати пошук актуальних наукових тем досліджень, найбільш цитованих наукових статей та інших наукових ресурсів, що можуть вплинути на досягнення дослідницьких цілей науковця;
- забезпечувати організацію та управління повним циклом видавничого процесу;
- проводити моніторинг науково-дослідних робіт, веб-сайтів;
- одержувати дані про кількісні й якісні показники посилань і цитувань публікацій науковця;
- з'ясувати статистичні дані щодо кількості переглядів окремої статті, зокрема особистої, за окремий місяць або рік, для розуміння її популярності у наукової спільноти.

У результаті проведеного дослідження й на підставі власного досвіду використання відкритих електронних систем, зокрема електронних відкритих науково-освітніх систем, для інформаційно-аналітичної підтримки у проведенні наукових та науково-педагогічних досліджень, можна зробити **висновки**:

- важливо у науковій роботі використовувати відкриті електронні системи, що мають визнання на міжнародному рівні;
- показники, що можливо отримати у наукометричних базах, мають бути адекватними і придатними для характеристики наукової діяльності вчених чи наукових колективів і їхнього внеску в науку й освіту;
- основними критеріями добору електронних систем відкритого доступу є: їх відкритість, функціональність та придатність до використання в наукових установах і навчальних закладах України;
- доцільними для інформаційно-аналітичної підтримки науково-педагогічних досліджень є: відкриті журнальні системи (зокрема, OJS), наукові електронні бібліотеки (зокрема, на платформі EPrints), програми антиплагіату Unichack та ін., наукометричні міжнародні системи і бази даних, системи моніторингу веб-сайтів, відкриті конференційні системи, сервіси електронних соціальних мереж та ін.

Список використаної літератури

1. McIver, Russell P. 2015. A knowledge-based approach to scientific workflow composition. PhD Thesis, Cardiff University. – Mode of access: <http://orca.cf.ac.uk/80633>
2. Gallopoulos, E., Houstis, E., & Rice, J. R. (1994). Computer as thinker/doer: Problem-solving environments for computational science. Computational Science & Engineering, IEEE, 1(2), 11-23.

3. Gaaloul, K., Charoy, F., & Godart, C. (2006). Cooperative processes for scientific workflows. In Computational Science–ICCS 2006 (pp. 976-979). Springer Berlin Heidelberg.
4. Використання електронних систем відкритого доступу для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень [Електронний ресурс] / О. М. Спирін, А. В. Яцишин, С. М. Іванова та ін. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – №5 (55). – С. 136-174. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1501/10>
5. Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу [Електронний ресурс] / [О. М. Спирін, А. В. Яцишин, С. М. Іванова та ін.] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2017. – № 3 (59). – С. 134-154. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1694/1180>